

Spor Bilimleri Alanındaki Lisansüstü Eğitimde Kalite Yönetiminin Lisansüstü Öğrencilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi “Investigation of Quality Management in Postgraduate Education in The Field of Sports Sciences According to Perceptions of Postgraduate Students”

Selman AKSARI¹ & Yunus Emre KARAKAYA²

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Tarihçe

Yayın Geliş Tarihi: 27 Ocak 2021

Kabul Tarihi: 15 Mart 2021

Online Yayın Tarihi: 29 Nisan 2022

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/anatoliar.23>

Yazarlarla İletişim

1- (sorumlu Yazar) Emniyet Genel Müdürlüğü, Darende İlçe Emniyet Müdürlüğü, Malatya, TÜRKİYE

selman.aksari@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1337-3538>

2- Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ, TÜRKİYE

emrekarakaya@firat.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-9858-2103>

Yazar Katkıları

Tüm yazarlar çalışmanın konseptine ve tasarımına katkıda bulundu.

Finansman

Bu çalışma herhangi bir kurum/kuruluştan maddi destek almadı.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ediyorlar.

Şeffaflık

Yazarlar, çalışmada hiçbir hayati özelliğin ihmal edilmediğini, dürüst, doğru ve şeffaf bir anlatım ile raporlaştırıldığını ve herhangi bir tutarsızlık olmadığını beyan etmişlerdir.

Etik

Bu çalışmada bilimsel etik kriterlerine uyulmuştur.

Bilgi

Bu araştırma, Doç. Dr. Yunus Emre KARAKAYA danışmanlığındaki Selman AKSARI'nın yürüttüğü yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Ayrıca bu araştırma, Fırat Üniversitesi BAP (BSY. 18.02) tarafından desteklenmiştir.

Referans Gösterimi

Aksarı, S., & Karakaya, Y. E. (2022). Spor Bilimleri Alanındaki Lisansüstü Eğitimde Kalite Yönetiminin Lisansüstü Öğrencilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi, *Anatolia Sport Research*, 3(1):22-32.

Copyright © 2022 by Anatolia Sport Research

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dallarında eğitim gören lisansüstü öğrencilerin lisansüstü eğitimdeki toplam kaliteye yönelik görüşlerini incelemek amacı ile tasarlanmıştır.

Materyal ve Metod: Araştırma grubunun görüşlerini ortaya koymak amacıyla “Lisansüstü Eğitimde Kalite Yönetimi Anketi” kullanılmıştır. Bu anket formu 6 tema üzerine odaklanmış olup temalar şu şekildedir: “Yönetim ve İdari Personel Kalitesi (8 madde)”, “Lisansüstü Eğitim Kalitesi (9 madde)”, “Akademik Personel ve Danışmanlık Kalitesi (8 madde)”, “Lisansüstü Öğrenci Kalitesi (5 madde)”, “Fiziksel Koşulların Kalitesi (9 madde)” ve “Genel Değerlendirme (4 madde)” dir. Ayrıca, bu 6 tema kapsamında araştırma grubunun memnuniyet düzeylerini ortaya koymak için 5 madde yer almıştır. Anket formundan elde edilen verilerin analizlerinde lisanslı SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Araştırma grubunun, demografik değişkenleri ve lisansüstü eğitimdeki memnuniyet düzeylerine yönelik dağılımı ortaya koymak amacıyla frekans ve yüzdelik hesaplamalar yapılmıştır. Ayrıca anket formundaki maddeler standart sapma ve ortalamalarına göre madde madde analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma grubu yönetim ve idari personel kalitesine yönelik maddelerden en yüksek düzeyde “Enstitüden istediğim belgeleri (öğrenci belgesi, kimlik vb.) zamanında alabilmekteyim” maddesine olumlu yönde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. En düşük ortalamanın ise “Enstitü yönetimi, öğrencilerin dilek, öneri ve şikâyetleri konusunda duyarlıdır” maddesine kararsız bir yönde görüş bildirdikleri görülmüştür. Genelde diğer maddelere de olumlu yönde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Araştırma grubunun 48 (% 21.1)’i “Çok Memnun” ve 100 (% 43.9)’ünün ise “Memnun” oldukları görülmüştür.

Sonuç: Spor bilimleri alanında etkin bir lisansüstü eğitimi için bazı eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Lisansüstü öğrenciler bazı problemleri ne kadar olumsuz olarak belirtmese de karar vericilere çok büyük sorumluluklar düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Lisansüstü Eğitim, Spor Bilimleri, Toplam Kalite, Yönetim

ABSTRACT

Aim: In this study, the perceptions of postgraduate students, who received education in the departments of physical education and sports, toward quality management in postgraduate education were investigated

Material and Method: To reveal the perceptions of the study group, the “Quality Management in Postgraduate Education Scale” was used. This scale focuses on 6 themes, which include “Quality of Management and Administrative Personnel (8 items)”, “Quality of Postgraduate Education (9 items)”, “Quality of Academic Personnel and Consultancy (8 items)”, “Quality of Postgraduate Students (5 items)”, “Quality of Physical Conditions (9 items)” and “General Evaluation (4 items)”. Additionally, within the scope of the 6 themes, 5 items were included to reveal the satisfaction levels of the study group. In the analysis of the data obtained from the questionnaire form, SPSS 22.0 package software was used. To reveal the distributions of the study group in terms of demographic variables and satisfaction levels in postgraduate education, frequency, and percentage calculations were conducted. Furthermore, each item in the questionnaire form was analysed in terms of standard deviations and means.

Results:

Findings: It was determined that the research group gave a positive opinion on the item “I can get the documents I want from the institute (student certificate, identity card, etc.) on time” at the highest level among the items related to the quality of management and administrative personnel. It was observed that the lowest average expressed an undecided opinion on the item “The Institute administration is sensitive to the wishes, suggestions and complaints of the students”. In general, it was determined that they expressed positive opinions on other items as well. It was seen that 48 (21.1%) of the research group were “Very Satisfied” and 100 (43.9%) were “Satisfied”.

Conclusions: In conclusion, it was determined that there were several deficiencies for achieving an effective postgraduate education in the field of sports sciences. Although postgraduate students do not perceive several problems as negative, huge responsibilities fall on the shoulders of decision-makers.

Keywords: Quality, Postgraduate Education, Sports Sciences, Total Quality, Management

GİRİŞ

Egzersiz Kalite kavramı, 1980’li yılların başından beri yeni boyutlar ve anlamlar kazanmıştır. Geçmişte kalite sadece sanayi malları için kullanılırken, bugün hizmet üretiminde kullanılmaktadır. Kalitenin algılanmasındaki bu gelişim, kalitenin etkilerini de olumlu olarak değiştirmiştir (Çağlar, 1998). Eskiden kalite kavramı standartlara uyum sağlamak olarak tanımlanmaktayken, bugün, dar kimlik kalıplarından çıkmış esnek ve dinamik bir çerçeveye dönüşmüş ve stratejik ve yönetilebilen bir yönetim aracı haline gelmiştir (Kovancı, 2003).

Toplam Kalite Yönetimi (TKY), geleneksel eğitimin, eğitim sisteminin geliştirilmesinde ve personelin toplumun beklentilerine cevap verecek şekilde eğitilmesinde uygun bir anlayıştır. Eğitim sisteminin gelişimi, ülkenin üretiminin artması ve kalite standartlarının elde edilmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, üretim işletmelerinden önce eğitim kurumlarında TKY yaklaşımını uygulamak daha anlamlı görülmektedir. Türk Eğitim Sisteminde gerçekleştirilen değişim girişimlerinde beklenen en önemli değişiklik TKY kavramının uygulanmasıdır (Bozan, 2012).

Öğrencilerin eğitime katılımı beklenen öğrenme verileri ile yakından ilgilidir (Pike, Smart, Kuh ve Hayek, 2011). Bu nedenle, öğrencileri tatmin etmek, eğitimlerine devam etmek isteyen öğrenciden beklenen öğrenme sonuçlarını da dikkate almalıdır. Üretken öğrenme faaliyetlerine katılım ve öğrenmeye yönelik çabalar gibi şeyleri ifade etmek için kullanılır (Kuh, 2009). Öğrencilerin sürekli eğitimini sağlamak için önemli miktarda zaman ve gayret harcanmalıdır. Bunu oluşturabilecek iyi bir eğitim programı, öğretim elemanları ve öğrenciler arasında anlamlı bir etkileşim sağlayacak, sınıf dışında öğrenecek, öğrencileri başkalarıyla işbirliği yapmaya teşvik edecek ve öğrencilere anlamlı ve hızlı geri bildirim verecektir (NSSE, 2011). Öğrencilerin öğretmenlerle olan informal iletişimi de öğrencilerin devamlılık düzeylerini artırmaktadır (Pascarella ve Terenzini, 1980). Kaliteli bir eğitim sisteminde, öğrenciler ve akademik personeller arasındaki iletişimi sağlamalı, öğrenciler kendi arasında birlikteliği sağlamalı, öğrencilere geri bildirim verecek ortam sağlamalı, zamanında olmalarını, büyük beklentilere sahip olmalarını ve farklı becerilere ve öğrenme biçimlerine saygı duyulmasını sağlamalıdır (Chickering ve Gamson, 1987). Tüm eğitim seviyelerindeki gibi, lisansüstü eğitim de bir program dahilinde yürütülmekte olup, yüksek lisans eğitimine olan talep de bu eğitim programlarının değerlendirilmesini gerektirmektedir (Karaman ve Bakırcı, 2010). Yükseköğretime yönelik nicel değerler incelendiği zaman, Türkiye’deki öğrenci sayısı ve akademik personel sayısının artması dikkat çekicidir (Çetinsaya, 2014).

Lisansüstü eğitim, bilim adamı yetiştirme ve ulusal bilim stratejilerinin yürütülmesindeki önemli faktörlerden biridir. Ana amacı, bilgiyi üreten, kullanan, eleştiren bir düşünce yapısıyla sorun çözebilecek nitelikteki insan gücünü eğitmektir (Alhas, 2006). Lisansüstü eğitim sürecinde, lisansüstü öğrencilerin kendi alanlarında elde ettiği bilgileri kullanabilmek, problemlere nicel ve nitel araştırma yöntemlerini kullanarak çözümler ortaya koymak, bilişim teknolojilerini ileri seviyede kullanmak ve araştırma yapmaya yönelik beceriye sahip olmak, özgün bir araştırma ortaya koymak, kabul gören bir methodu farklı bir alana uygulamak gibi yeteneklerde yeterlik elde etmeleri beklenmektedir (Aslan, 2010). Lisansüstü eğitimdeki araştırmalar, entelektüel sermayenin oluşmasında, birikim içerikli bir karakter taşımaktadır (Dilci, 2009).

Türkiye’de lisansüstü eğitim tarihi incelendiğinde, eğitim ve 1970 yılına kadar 3-4 yıl arası eğitim (Doktora programları) şeklinde tek aşamada uygulanmıştır. Doktora derecesi o yıllarda hoca ve öğrenci ilişkisi olarak gerçekleştirilmiştir. İlk üniversitelerin (Ankara ve İstanbul Üniversitesi), o yıllarda Avrupa ülkelerindeki üniversitelerden gelen bilim insanlarının etkisi ve Avrupa ülkeleriyle ekonomik ilişkilerin daha yoğun olması sebebiyle Avrupa üniversiteleri için modellenmiştir. Daha sonraki süreçte,

üniversitelerin kurulmasında politik ve ekonomik ilişkilerin daha da yoğunlaştığı, Amerika'daki üniversite yapısı model alınmıştır. 1970-1982 yılları arasında, lisansüstü eğitimde Amerikan yapısının model alınmasıyla 1970 yılından itibaren tez hazırlama zorunluluğu getirilmiştir (Bozan, 2012; Dilci, 2009; Çakar, 1997). 1982 yılından sonra, lisansüstü eğitim gerçekleştirmek için üniversitelerde enstitüler kurulmaya başlanmış ve lisansüstü çalışmaları lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğine bağlanmıştır (Karaman ve Bakırcı, 2010; Yılmaz, 2008).

Yapılan bu araştırmada, Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dallarında eğitim gören lisansüstü öğrencilerin TKY konusunda görüşleri ortaya konulmuştur. Bu veriler doğrultusunda, spor bilimleri alanlarında lisansüstü eğitimde kaliteyi artırmak amacıyla öneriler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, "Spor bilimleri alanında lisansüstü eğitimde yaşanan sorunlar nelerdir?", "Spor bilimleri alanında lisansüstü eğitimde yaşanan ihtiyaçlar nelerdir?" gibi sorulara da cevap aranmaya çalışılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Modeli

Araştırma deseni olarak ilişkisel tarama türü tercih edilmiştir.

Araştırman Grubu

Bu araştırmanın evrenini, spor bilimleri alanında lisansüstü eğitim yapan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma grubu, rastgele yöntemle seçilmiş Fırat Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Düzce Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'nde Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda eğitim gören 228 yüksek lisans / doktora öğrencisi oluşmaktadır. Araştırma için Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli izin alınmıştır (Toplantı Tarihi: 05.10.2017; Toplantı Sayısı: 13; Karar No: 26).

Veri Toplama Araçları

Nicel yönteme dayalı olarak lisansüstü öğrencilerden verileri elde etmek için Tosun (2012) tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış "Lisansüstü Eğitimde Kalite Yönetimi Anketi" kullanılmıştır. Bu anket formu 6 tema üzerine odaklanmıştır. Bu temalar aşağıdaki gibidir:

- ✓ Yönetim ve İdari Personel Kalitesi (8 madde)
- ✓ Lisansüstü Eğitim Kalitesi (9 madde)
- ✓ Akademik Personel ve Danışmanlık Kalitesi (8 madde)
- ✓ Lisansüstü Öğrenci Kalitesi (5 madde)
- ✓ Fiziksel Koşulların Kalitesi (9 madde)
- ✓ Genel Değerlendirme (4 madde)

Tosun (2012) bu anket formunun tüm geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarından sonra, ortaya 43 maddeden oluşan ve 5'li likert tipinde (Kesinlikle Katılıyorum: 5, Kesinlikle Katılmıyorum: 1) anket formu oluşturmuştur. Değer aralıkları; 5.00-4.21 aralığı "Kesinlikle Katılıyorum", 4.20-3.41 aralığı "Katılıyorum", 3.40-2.61 aralığı "Kararsızım", 2.60-1.81 aralığı "Katılmıyorum" ve 1.80-1.00 aralığı "Kesinlikle Katılmıyorum" olarak derecelendirilmiştir. Tüm faktörler toplam varyansın %73.91'ini açıklamıştır. Tosun (2012) tarafından araştırmada kullanılan anket formundaki faktörlerin güvenilirlik düzeyinin saptanması ve iç tutarlılığının ölçülmesi amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda

Cronbach's Alpha katsayısı 0.953 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, yukarıdaki 6 temaya yönelik olarak araştırma grubunun memnuniyet düzeylerine yönelik 5 madde de yer almıştır (1: Hiç Memnun Değilim, 5: Çok Memnunum).

Verilerin Analizi

Anket formundan elde edilecek verilerin analizleri, lisanslı SPSS 22.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma grubunun, demografik değişkenleri ve lisansüstü eğitimdeki memnuniyet düzeylerine yönelik dağılımı ortaya koymak amacıyla frekans ve yüzdelik hesaplamalar yapılmıştır. Ayrıca, anket formundaki maddeler standart sapma (Ss) ve ortalamalarına (\bar{X}) göre madde madde analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden 196 (% 86)'sı erkek, 32 (% 14)'si kadınlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin 16 (%7.0)'sı 20-24 yaş, 76 (%33.3)'sı 25-28 yaş, 52 (% 22.8)'si 29-31 yaş, 84 (% 36.8)'ü 32 ve üstü yaş üzeri olduğu görülmüştür. Öğrencilerin 64 (% 28.1)'ü evli, 164 (%71.9)'ü bekar olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin 152 (% 66.7)'si yüksek lisans, 76 (%33.3)'sı doktora eğitimi yaptığı belirlenmiştir. Öğrencilerin 88 (% 38.6)'i ders aşamasında, 140 (% 61.4)'ü tez aşamasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin 32 (% 14.0)'si akademik personel, 20 (% 8.8)'si antrenör, 88 (% 38.6)'i araştırma görevlisi, 20 (% 8.8)'si memur, 44 (% 19.3)'ü öğrenci, 24 (% 10.5)'ü ise serbest meslek sahibi olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin 196 (% 86.0)'sı buldukları ilde lisansüstü eğitim yaptıklarını, 32 (% 14.0)'si başka bir ilden gelerek yüksek lisans yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin 105 (% 46.1)'i Antrenörlük Eğitimi, 39 (% 17.1)'u Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ve 84 (% 36.8)'ü Spor Yöneticiliği bölümünden mezun oldukları tespit edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında, spor bilimleri alanında lisansüstü öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubunun yönetim ve idari personel kalitesi hakkındaki görüşlerin analizi

Yönetim ve İdari Personel Kalitesi	n	\bar{X}	Ss
İhtiyaç duyduğumda Enstitü yöneticileri ve idari personelle rahatlıkla iletişim kurabilmekteyim.	228	4.07	1.03
Yöneticiler, işinin gerektirdiği yeterliliğe sahiptir.	228	3.51	1.00
Yöneticiler ve idari personel, insan ilişkilerine önem vermektedir.	228	3.63	1.15
Enstitü yönetimi, öğrencilerin dilek, öneri ve şikayetleri konusunda duyarlıdır.	228	3.39	0.90
Enstitü yönetimi, öğrencilere karşı adil ve tarafsızdır.	228	3.53	1.05
Enstitüde kayıt işlemleri kolay ve hızlıdır.	228	3.95	0.89
Enstitüden istediğim belgeleri (öğrenci belgesi, kimlik vb.) zamanında alabilmekteyim.	228	4.23	0.92
Enstitü yönetimi, her seviyede liderlik davranışı sergiler.	228	3.60	0.95

Araştırma grubu, en yüksek ortalamanın “Enstitüden istediğim belgeleri (öğrenci belgesi, kimlik vb.) zamanında alabilmekteyim” maddesinde (4.23±0.92) “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirdikleri görülmüştür. En düşük ortalamanın ise “Enstitü yönetimi, öğrencilerin dilek, öneri ve şikayetleri konusunda duyarlıdır” maddesinde (3.39±0.90) “Kararsızım” düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Araştırma grubunun Enstitü'nün yönetim ve idari personelinin kalitesine yönelik memnuniyet düzeylerinin analizi

Memnuniyet Düzeyi	Çok Memnunum		Memnunum		Kararsızım		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Enstitü'nün yönetim ve idari personelinin kalitesinden genel olarak memnunum.	48	21.1	100	43.9	68	29.8	12	5.3	-	-

Araştırma grubunun 48 (% 21.1)'i “Çok Memnun” 100 (% 43.9)'ü “Memnun”, 68 (% 29.8)'i “Kararsız” ve 12 (%5.3)'si “Memnun Olmadıklarını” belirtmişlerdir.

Tablo 3. Araştırma grubunun lisansüstü eğitim kalitesine yönelik görüşlerinin analizi

Lisansüstü Eğitim Kalitesi	n	\bar{X}	Ss
Lisansüstü eğitim programında bilimsel araştırma yöntemleri yeterince öğretilmektedir.	228	3.56	1.07
Lisansüstü dersleri içerik olarak yeterlidir.	228	3.45	0.93
Verilen lisansüstü eğitim, bilim insanı yetiştirmeye temel oluşturabilecek niteliktedir.	228	3.47	0.97
Dersler öğrenci ve öğretim üyeleri ile ortaklaşa ve dengeli anlatılmaktadır.	228	3.38	1.02
Dersleri tamamen öğretim üyesi anlatmaktadır.	228	3.15	1.21
Öğrencinin ilgi alanlarına uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak sayı ve çeşitlilikte seçmeli ders vardır.	228	3.05	1.16
Sınavlar edindiğim bilgi düzeyini ölçecek niteliktedir.	228	3.26	1.10
Lisansüstü dersleri, araştırma ve sunum yeteneğimin gelişmesine katkı sağlamaktadır.	228	3.89	0.95
Eğitim görülen alana yönelik bilimsel literatüre ulaşabilme açısından üniversite kütüphanesi yeterlidir.	228	3.54	1.23

Araştırma grubu en fazla “Lisansüstü dersleri, araştırma ve sunum yeteneğimin gelişmesine katkı sağlamaktadır” maddesine (3.89 ± 0.95) “Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. “Öğrencinin ilgi alanlarına uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak sayı ve çeşitlilikte seçmeli ders vardır.” maddesine (3.05 ± 1.16) ise en düşük düzeyde “Kararsızım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4. Araştırma grubunun lisansüstü eğitim kalitesine yönelik memnuniyet düzeylerinin analizi

Memnuniyet Düzeyi	Çok Memnunum		Memnunum		Kararsızım		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Enstitü'nün eğitim kalitesinden genel olarak memnunum.	24	10.5	100	43.9	60	26.3	44	19.3	-	-

Araştırma grubunun 24 (% 10.5)'ü “Çok Memnun”, 100 (% 43.9)'ü “Memnun”, 60 (% 26.3)'i “Kararsız” ve 44 (% 19.3)'ü “Memnun Olmadıklarını” belirtmişlerdir.

Tablo 5. Araştırma grubunun akademik personel ve danışmanlık kalitesine yönelik görüşlerinin analizi

Akademik Personel ve Danışmanlık Kalitesi	n	\bar{X}	Ss
Öğretim üyelerinin derslerde verdikleri bilgiler yeterli ve günceldir.	228	3.52	1.03
Öğretim üyelerinin verdikleri danışmanlık hizmetleri yeterlidir.	228	3.78	1.02
Öğretim üyeleri, derslerine önem vermekte ve iyi hazırlanmaktadır.	228	3.43	1.06
Öğretim üyeleri ders saatlerini etkili olarak kullanmaktadır.	228	3.36	1.05
Öğretim üyeleri, öğrencilere karşı adil ve tarafsızdır.	228	3.36	1.21
Öğretim üyelerinin ders içinde ve dışında öğrencilere yaklaşımı ve öğrencilerle iletişimi iyidir.	228	3.80	0.84
Öğretim üyeleri, derslerde eleştirel ve özgün düşünme yeteneğinin gelişmesine ve ifade edilmesine katkı sağlamaktadır.	228	3.64	0.98
Öğretim üyeleri, öğrencileri bilimsel araştırmaya teşvik eder.	228	3.73	0.94

“Öğretim üyelerinin ders içinde ve dışında öğrencilere yaklaşımı ve öğrencilerle iletişimi iyidir.” (3.80±0.84) maddesine “Katılıyorum” yönünde görüş bildirmişlerdir. En düşük görüşün ise “Öğretim üyeleri ders saatlerini etkili olarak kullanmaktadır.” (3.36±1.05) ve “Öğretim üyeleri, öğrencilere karşı adil ve tarafsızdır” (3.36±1.21) maddelerine “Kararsızım” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Araştırma grubunun lisansüstü eğitim kalitesine yönelik memnuniyet düzeylerinin analizi

Memnuniyet Düzeyi	Çok Memnunum		Memnunum		Kararsızım		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Enstitü'nün akademik personel ve danışmanlık kalitesinden genel olarak memnunum.	44	19.3	92	40.4	60	26.3	32	14.0	-	-

Araştırma grubunun 44 (% 19.3)'ü “Çok Memnun”, 92 (% 40.4)'si “Memnun”, 60 (% 26.3)'i “Kararsız” ve 32 (% 14.0)'si “Memnun Olmadıkları” görülmüştür.

Tablo 7. Araştırma grubunun lisansüstü öğrenci kalitesine yönelik görüşlerinin analizi

Lisansüstü Öğrenci Kalitesi	n	\bar{X}	Ss
Öğretim programlarına öğrenci seçme sürecinde; öğretim üyesi kadrosu ve kurumun fiziki yeterlilikleri dikkate alınarak seçim yapılmaktadır.	228	3.50	0.99
Lisansüstü eğitime giriş ölçütleri, akademik kimliğe sahip (bilimsel üretim yapabilecek düzeye ve yeteneğe sahip) kişileri seçecek düzeydedir.	228	3.24	1.06
Öğrenci seçme sürecinde değerlendirme ölçütleri neseldir (tarafsızdır).	228	3.35	1.13
Lisansüstü eğitimde yabancı kaynaklardan yeterince yararlanabiliyorum.	228	3.64	1.11
Lisansüstü eğitimde kaynak olarak en çok internetten faydalaniyorum.	228	3.98	0.96

Araştırma grubu, en yüksek “Lisansüstü eğitimde kaynak olarak en çok internetten faydalaniyorum.” maddesine (3.98±0.96) “Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. En düşük görüşün ise “Lisansüstü eğitime giriş ölçütleri, akademik kimliğe sahip (bilimsel üretim yapabilecek düzeye ve yeteneğe sahip) kişileri seçecek düzeydedir.” maddesine (3.24±1.06) “Kararsızım” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Tablo 8. Araştırma grubunun lisansüstü öğrenci kalitesine yönelik memnuniyet düzeylerinin analizi

Memnuniyet Düzeyi	Çok Memnunum		Memnunum		Kararsızım		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Enstitü'nün öğrenci kalitesinden genel olarak memnunum.	24	10.5	92	40.4	72	31.6	40	17.5	-	-

Araştırma grubunun 24 (%10.5)'ü "Çok Memnun", 92 (%40.4)'si "Memnun", 72 (%31.6)'si "Kararsız" ve 40 (%17.5)'i "Memnun olmadıklarını" belirtmişlerdir.

Tablo 9. Araştırma grubunun fiziksel koşulların kalitesine yönelik görüşlerinin analizi

Fiziksel Koşulların Kalitesi	n	\bar{X}	Ss
Enstitü'nün bina, donanım ve malzemelerinin kalitesi yüksektir.	228	3.63	0.91
Dersliklerin teknolojik donanımı (bilgisayar, projeksiyon cihazı vb.) yeterlidir.	228	3.66	0.88
Derslikler temiz ve düzenlidir.	228	3.78	0.85
Dersliklerin fiziksel koşulları (ısınma, aydınlatma vb.) yeterlidir.	228	3.94	0.82
Tuvalet ve lavabolar temizdir.	228	3.50	1.14
Enstitü'de fotokopi ve kırtasiye ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet verilmektedir.	228	3.15	1.22
Ders dışındaki zamanlarda dinlenmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için uygun toplu yaşam alanları (kafeterya vb.) mevcuttur.	228	3.31	1.27
Toplu yaşam alanlarında sunulan ürün ve hizmetler kalitelidir.	228	3.36	1.07
Enstitü'nün sağladığı iletişim imkanları (internet sitesi, duyurular, panolar vb.) yeterlidir.	228	3.56	1.12

Araştırma grubu, en fazla "Dersliklerin fiziksel koşulları (ısınma, aydınlatma vb.) yeterlidir." maddesine (3.94±0.82) "Katılıyorum" düzeyinde görüş bildirmişlerdir. En düşük görüşün ise "Enstitü'de fotokopi ve kırtasiye ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet verilmektedir." maddesine (3.15±1.22) "Kararsızım" düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 10. Araştırma grubunun lisansüstü öğrenci kalitesine yönelik memnuniyet düzeylerinin dağılımı

Memnuniyet Düzeyi	Çok Memnunum		Memnunum		Kararsızım		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Enstitü'nün fiziksel koşullarının kalitesinden genel olarak memnunum.	52	22.8	92	40.4	56	2.6	28	12.3	-	-

Araştırma grubunun 52 (%22.8)'si "Çok Memnun", 92 (%40.4)'si "Memnun", 56 (%24.6)'si "Kararsız" ve 28 (%12.3)'inin "Memnun Olmadıkları" görülmüştür.

Tablo 11. Araştırma grubunun genel değerlendirmeye yönelik memnuniyet düzeylerinin analizi

Öğrencilerin Genel Değerlendirmesi	n	\bar{X}	Ss
Lisansüstü eğitimi genel olarak kaliteli buluyorum (lisansüstü eğitim programım beklentilerimi karşılamaktadır).	228	3.48	1.02
Eğitim hizmeti aldığım Enstitü’de ortak bir kalite kültürü yerleşmiştir.	228	3.43	1.01
Enstitü’nün bir öğrencisi olmaktan genel olarak memnunum (tekrar seçme şansım olsa yine bu enstitüyü seçerdim).	228	3.83	1.08
Bağlı bulunduğum Enstitü’de lisansüstü eğitim kalite yönetim modeli uygulanmalıdır.	228	3.85	0.90

Öğrencilerin genel değerlendirme memnuniyet düzeylerinin dağılımları incelendiğinde, “Bağlı bulunduğum Enstitü’de lisansüstü eğitim kalite yönetim modeli uygulanmalıdır.” (3.85±0.90) maddesine “Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. En az görüşün ise “Eğitim hizmeti aldığım Enstitü’de ortak bir kalite kültürü yerleşmiştir.” maddesine (3.43±1.01) yine “Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda değerlendirilmiştir. Araştırma grubu *yönetim ve idari personel kalitesine* yönelik maddelerden en yüksek düzeyde “*Enstitüden istediğim belgeleri (öğrenci belgesi, kimlik vb.) zamanında alabilmekteyim*” maddesine olumlu yönde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. En düşük ortalamanın ise “*Enstitü yönetimi, öğrencilerin dilek, öneri ve şikayetleri konusunda duyarlıdır*” maddesine kararsız bir yönde görüş bildirdikleri görülmüştür (Tablo 1). Genelde diğer maddelere de olumlu yönde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Araştırma grubunun 48 (% 21.1)’i “*Çok Memnun*” ve 100 (% 43.9)’ünün ise “*Memnun*” oldukları görülmüştür (Tablo 2). Bu konuyla alakalı diğer çalışmalar incelendiğinde, enstitü ile iletişim eksikliğinden kaynaklanan eksikliklerin olduğu vurgulanmıştır (Tavşancıl, 2012; Karakaya ve Karataş, 2017). Ayrıca Dilci (2009)’nin yapmış olduğu çalışmada, kamuya göre özel sektörde eğitim alan öğrencilerin memnuniyetsizliklerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Uygun (2007) yaptığı çalışmada ise araştırma grubunun eğitim hizmetlerinde en az önem verdikleri konunun yönetim ve idari personel olduğunu bulmuştur. Öğrencilerin bazı eksiklikleri problem olarak algılamadıkları ve kurum/kuruluşların hizmet kalitesi standartlarının neler olduğu konusunda bilgilerinin olmamasından dolayı bu maddelere olumlu yönde görüş bildirdikleri düşünülmektedir.

Araştırma grubunun *lisansüstü eğitim kalitesine* yönelik görüşlerinden en yüksek düzeyde “*Lisansüstü dersleri, araştırma ve sunum yeteneğimin gelişmesine katkı sağlamaktadır*” maddesine olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmüştür. “*Öğrencinin ilgi alanlarına uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak sayı ve çeşitlilikte seçmeli ders vardır.*” maddesine ise en düşük seviyede kararsız olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 3). Araştırmaya grubunun 24 (%10.5)’ü “*Çok Memnun*”, 100 (%43.9)’ü “*Memnun*”, 60 (%26.3)’ü “*Kararsız*” ve 44 (%19.3)’ü “*Memnun Olmadıklarını*” bildirmişlerdir (Tablo 4). Yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde ise şu sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Tosun (2012)’un yaptığı çalışmada aynı sonuçlara ulaştığı görülmüştür. Dilci (2009)’nin yaptığı çalışmada, lisansüstü eğitimde araştırma yöntemlerinin yetersizliklerinden kaynaklanan olumsuzlukların olduğu tespit edilmiştir. Derslerin öğrenciler ve öğretim üyeleriyle birlikte ortaklaşa anlatılması, ders müfredatlarıyla ilgili seçmeli derslerdeki çeşitlilik ve yapılan sınavlarla alakalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarındaki kararsızlıkların olduğu görülmektedir. Bu kararsızlıkların sebebinin anabilim dalı başkanlıklarının ve enstitünün bu konudaki takip edebilirliğiyle alakalı olduğu söylenebilir.

Araştırma grubunun *akademik personel ve danışmanlık kalitesine* yönelik görüşlerinde en yüksek seviyede “*Öğretim üyelerinin ders içinde ve dışında öğrencilere yaklaşımı ve öğrencilerle iletişimi iyidir.*” (3.80±0.84) maddesine katıldıkları belirlenmiştir. En düşük görüşlerin ise “*Öğretim üyeleri ders saatlerini etkili olarak kullanmaktadır.*” ve “*Öğretim üyeleri, öğrencilere karşı adil ve tarafsızdır*” maddelerine olduğu ve kararsızlıklarını belirttikleri tespit edilmiştir (Tablo 5). Lisansüstü öğrencilerin 44 (% 19.3)’ü “*Çok Memnun*”, 92 (% 40.4)’si “*Memnun*”, 60 (% 26.3)’ı “*Kararsız*” ve 32 (% 14.0)’si “*Memnun Olmadıkları*” nı belirtmişlerdir (Tablo 6). Yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde ise benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (Karaman ve Bakırcı, 2010; Karayalçın, 1989). Ayrıca, Tosun (2012)’un yaptığı çalışmada “*Öğretim üyeleri ders saatlerini etkili olarak kullanmaktadır.*” maddesine en düşük seviyede olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür. Dilci (2009)’nin çalışmasında öğretim elemanlarının derslerde etkin anlatımda aksaklıklardan dolayı olumsuzlukların olduğunu bildirmiştir. Alhas (2006) çalışmasında, öğretmenlerin lisansüstü eğitiminde aldıkları derslerde fazla bir araştırma yapılmadan veya yetersiz anlatıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Özçalık (2007) çalışmasında ise yüksek lisans derslerinde yeterli öğretim üyesi olmamasından dolayı aksaklıkların olduğu belirlenmiştir. Öğretim üyelerinin ders sürecindeki zaman yönetimi ve demokratlıklarına yönelik kararsızlıklarının ise önemli bir konu olduğu ve ayrı bir araştırma konusu olduğu şeklinde düşünülmektedir. Ayrıca bu konunun, ilgili birimlerdeki yetkililerin daha denetlenebilir bir yapı üzerinde yoğunlaşmaları gerektiği şeklinde de yorumlanmıştır.

Araştırma grubunun *lisansüstü öğrenci kalitesine yönelik* görüşlerinde en yüksek görüşün “*Lisansüstü eğitimde kaynak olarak en çok internetten faydalanıyorum.*” maddesine olumlu yönde bildirdikleri belirlenmiştir. En düşük görüşün ise “*Lisansüstü eğitime giriş ölçütleri, akademik kimliğe sahip (bilimsel üretim yapabilecek düzeye ve yeteneğe sahip) kişileri seçecek düzeydedir.*” maddesine kararsızlıklarını belirtmişlerdir (Tablo 7). Lisansüstü öğrencilerin 24 (% 10.5)’ü “*Çok Memnun*”, 92 (% 40.4)’si “*Memnun*”, 72 (% 31.6)’si “*Kararsız*” ve 40 (% 17.5)’inde “*Memnun Olmadıkları*” görülmüştür (Tablo 8). Bu kapsamda yapılan literatür incelendiğinde, bu sonuçlarla benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalara rastlanmaktadır (Tosun, 2012; Dilci, 2009). Alhas (2006) çalışmasında, öğretmenlerin lisansüstü eğitiminde öğrenci alımlarının nesnel olmadığını öğrenci görüşlerine dayandırmıştır. Bu görüş yüksek lisans eğitimi almada öğrencilerin önündeki olumsuzlukların başında geldiğini belirtmiştir. Özçalık (2007) çalışmasında ise yüksek lisans öğrenci seçiminde kullanılan ölçütün yetersizliğini ortaya koymuştur. Yüksek lisans öğrenci kalitesi yönünde yapılan çalışmalarda ise ortak özelliklerden biri sınav sistemi ölçütünün yetersiz ve kişisel olduğunu vurgulamıştır. Araştırmada lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitime giriş ölçütleri ve öğrenci seçme sürecinde değerlendirme ölçütlerine yönelik görüşlerinde kararsızlıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşlerin elde edilmesinin nedeninin, üniversitelerde lisansüstü öğrencilerinin seçiminde tek tip bir seçimin olmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Araştırma grubunun fiziksel koşulların kalitesine yönelik görüşlerinden en fazla “*Dersliklerin fiziksel koşulları (ısınma, aydınlatma vb.) yeterlidir.*” maddesine olumlu yönde görüş bildirmişlerdir. En düşük seviyede görüşün ise “*Enstitü’de fotokopi ve kırtasiye ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet verilmektedir.*” maddesine kararsız yönde olduğunu bildirmişlerdir (Tablo 9). Lisansüstü öğrencilerin 52 (%22.8)’si “*Çok Memnun*”, 92 (%40.4)’si “*Memnun*”, 56 (%24.6)’sı “*Kararsız*” ve 28 (%12.3)’i “*Memnun Olmadıklarını*” görülmüştür (Tablo 10). Yine lisansüstü öğrencilerin genel değerlendirme memnuniyet düzeylerinin dağılımlarının olumlu yönde olduğu belirlenmiştir (Tablo 11). Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise şu sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür: Bu sonuçlar, Tosun (2012) yaptığı çalışmayla benzerlik göstermiştir. Dilci (2009) çalışmasında, öğrencilerin kampüs ortamlarından yararlanmada yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma grubunun fotokopi ve kırtasiye ihtiyaçlarının ilgili akademik birimler tarafından karşılanmasına yönelik beklentilerinin olmasının kurumun amaçlarıyla örtüşmediği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca üniversite yaşam alanlarına yönelik

kararsızlıklarını bildirmelerinin nedeninin ise beklentilerinin üniversiteden daha fazla olmasıyla alakalı olarak yorumlanmıştır.

Sonuç olarak, spor bilimleri alanında etkin bir lisansüstü eğitimin olması sürecinde bazı aksaklıkların olduğu muhakkaktır. Bu alanın işlerliğinin daha şeffaf ve sorgulanabilmesi adına paydaşlardan öğrencilerin görüşleri önem taşımaktadır. Öğrenciler bazı problemleri ne kadar olumsuz olarak belirtmese de bu kararsızlıkların olumlu yöne dönüştürülmesi için karar vericilere çok büyük sorumluluklar düşmektedir. Örneğin, öğrencilerin kurum/kuruluşların hizmet kalitesi standartlarının neler olduğu konusunda öğrencilere ilk başlama sürecinde önemli bilgilerin verilmesi örgüt kültürüne ve toplam kalite yönetimine önemli kazanımlar sağlayabilir. Öğrencilerin ders sürecinde, öğrencilerin tabi ki önemli sorumlulukları olacaktır. Ancak bu sürecin çıktıları olan yapıları anabilim dalı başkanlıkları takip edebilir. Araştırma grubunun görüşlerindeki akademik personelin ders sürecindeki zaman yönetimi ve demokratlıklarına yönelik kararsızlıklarının ise önemli bir konu ve ayrı bir araştırma konusudur. Ancak akademik birim içerisinde hizmet içi eğitimlerle bu problemler minimize edilebilir. Lisansüstü öğrencilerinin alımındaki giriş ölçütleri ve öğrenci seçme sürecinde değerlendirme ölçütleri her üniversitede ayrı bir şekilde uygulanması bazı problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu konuda yetkilerin üniversitelerde olması çok önem arz etmektedir. Ancak bunun daha şeffaf ve denetlenebilir yapılar oluşturularak sitem daha da işlevsel hale dönüştürülebilir. Araştırma grubunun fotokopi ve kırtasiye ihtiyaçlarının ilgili akademik birimler tarafından karşılanmasına yönelik beklentilerinin olması ancak, kurumların ekonomik şartlarının da elverişli olmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu kapsamda, öğrencilerinde kurumlarına katkı sağlaması önem taşımaktadır. Ayrıca üniversitelerin sunduğu fiziki koşullar ve yaşam alanlarına yönelik beklentiler her öğrenci için önem taşımakta olup ilgili kurum yöneticileri mutlaka toplam kaliteyi artırmaya yönelik uygulamalarını artıracaktır. Bu araştırma kapsamda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- ✓ Enstitü yönetimi, öğrencilerin dilek, öneri ve şikayetleri konusunda duyarlı olmalıdır.
- ✓ Öğrencinin ilgilendiği alanlara uygun ve beklentilerini ortaya koyacak seçmeli derslerin programa konulması sağlanmalıdır.
- ✓ Lisansüstü eğitime giriş ölçütleri, akademik kimliğe sahip kişileri seçecek düzeyde olmasına yönelik uluslararası standartlar oluşturulmalıdır.
- ✓ Ders dışındaki zamanlarda dinlenmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için uygun toplu yaşam alanları (kafeterya vb.) oluşturulması ilgili kurum/kuruluşlarca sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü eğitim yapmakta olan milli eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, C. (2010). Türkçe eğitimi programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik öz-yeterliliklerine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 87- 115.
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 177-187.
- Chickering, A. W., & Gamson, Z. F. (1987). Seven principles for good practice in under graduate education. *AAHE Bulletin*, 3, 7.
- Çağlar, İ. (1998). Eğitim yönetiminde toplam kalite anlayışının hizmet verimliliğine katkısı, *Standart Dergisi*, 92-95.
- Çakar, Ö. (1997). *Fen bilimleri alanında bilim adamı yetiştirme: Lisansüstü eğitim*. Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Eskişehir: Yükseköğretim Kurumları.

- Dilci, T. (2009). *Eğitim bilimleri alanında yürütülen lisansüstü eğitiminin öğrenci ve öğretim elemanları görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karakaya, Y. E., & Karataş, B. (2017). Spor bilimlerinde lisansüstü öğretimin mevcut durumu ve ihtiyaçları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1469-1482.
- Karaman, S., & Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, II, 94-114.
- Karayalçın, Y. (1989). *Türkiye’de lisansüstü eğitim, yüksek öğretimde değişmeler*. Ankara: TED.
- Kovancı, A. (2003). *TKY fakat nasıl?!*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Kuh, G. D. (2009). The national survey of student engagement: conceptual and empirical foundations. *New Directions for Institutional Research*, 141, 5-20.
- NSSE High-impactpractices, Erişim: http://nsse.indiana.edu/Institutional_Report/High-Impact%20Practices.pdf/ Erişim Tarihi: 05.01.2016.
- Özçalık, F. (2007). *Yükseköğretimde eğitim hizmet kalitesinin ölçümüne yönelik örnek bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (1980). Predicting freshman persistence and voluntary drop out decisions from a theoretical model. *The Journal of Higher Education*, 51(1), 60-75.
- Pike, G. R., Smart, J. C., Kuh, G. D., & Hayek, J. C. (2011). Educational expenditure sand student engagement: When does money matter?. *Research in Higher Education*, 47(7), 847-872.
- Tavşancıl, E. T. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tosun, M. (2012). *Lisansüstü eğitimde kalite yönetimi: inönü üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü'nde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Uygun, A. (2007). *Eğitim hizmetlerinin pazarlanmasında hizmet kalitesi ölçümü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, R. (2008). *Türkiye’de lisansüstü öğrenim için öğrenci seçimi: kara harp okulu savunma bilimleri enstitüsünde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.